

DE VONDELING

Stacey Halls

De vondeling

Uit het Engels vertaald door Els Franci-Ekeler

the house of books

Oorspronkelijke titel: *The Foundling*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Manilla Press, Londen 2020

© Stacey Halls, 2020

© Vertaling uit het Engels: Els Franci-Ekeler, 2020

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2020

Omslagontwerp: Bonnier Books UK

Omslagontwerp Nederlandse uitgave: bij Barbara, Amsterdam

Foto auteur: © Ollie Grove

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 6057 8

ISBN 978 90 443 6058 5 (e-book)

NUR 302

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn ouders, Eileen en Stuart

'I am out with lanterns, looking for myself.'
Emily Dickinson

DEEL EEN

BESS

Eind november, 1747

Hoofdstuk 1

Alle baby's waren ingepakt als cadeautjes, klaar om te worden geschonken. In tegenstelling tot hun moeder droegen sommige van de kindjes mooie kleertjes met geborduurde mouwtjes, en een dikke omslagdoek, want de winter had ingezet en het was koud. Ik had Clara in een oude deken gewikkeld die jaren in de verstelmand had liggen wachten en nu nooit meer gerepareerd zou worden. We stonden op een kluitje voor de zuilen van de ingang, een dertigtal vrouwen, als motten onder de in houders geplaatste toortsen, en ons hart fladderde als vleugels van papier. Ik had niet geweten dat een tehuis voor vondelingen een paleis zou blijken te zijn, met honderd verlichte ramen en een cirkelvormige oprit voor de rijtuigen. Twee vleugels strekten zich uit aan weerskanten van een binnenplaats, in het midden verbonden door een kapel. Aan het noordeinde van de westelijke vleugel stond de deur open en viel licht op de stoep. De toegangspoort leek nu erg ver weg. Sommigen van ons zouden met lege armen vertrekken; anderen zouden met hun kind terugkeren naar de bittere kou. Dit was de reden dat we niet naar elkaar durfden te kijken en onze blik op de grond gericht hielden.

Clara omklemde mijn vinger, die precies in haar piepkleine handje paste, als een sleutel in een slot. Ik stelde me voor hoe ze er straks vergeefs naar zou tasten en drukte haar dichter tegen me aan. Mijn vader, die mijn broer Ned en ik Abe noemden, omdat mijn moeder dat had gedaan, stond schuin achter me, met zijn gezicht in de schaduw. Hij had de baby niet vastgehouden. De vroedvrouw – een breedgebouwde vrouw die in het gebouw naast het onze woonde en even discreet als goedkoop was – had haar in zijn armen willen leggen toen ik uitgeput op het bed lag, trillend van de pijn, maar hij had nee geschud, alsof ze een marktvrouw was die hem een perzik voorhield.

We werden naar binnen geleid door een magere man met een pruik en spillebenen en kwamen in een enorme hal. Ik keek met grote ogen om me heen. Alles blonk je tegemoet, van de walnoten trapleuning tot de gepolijste staande klok. Het enige wat je hoorde, was het ruisen van onze rokken en het schuifelen van onze schoenen op de stenen vloer – een kleine kudde vrouwen, gezwollen van melk, met hun kalveren in hun armen. Hier was alleen plaats voor zachte, vriendelijke stemmen, niet voor schelle, zoals de mijne.

De kleine processie nam de trap met de wijnrode looper naar een zaal met een hoog plafond. Er kon maar één vrouw met ingepakt kind tegelijk door de deur, dus gingen we in de rij staan, als dames voor een bal. De vrouw voor mij had een bruine huid en zwart haar dat krulde onder haar mutsje. Haar baby was onrustig en huilde meer dan de andere, en ze wiegde hem met de onhandigheid die velen van ons kenmerkte. Ik vroeg me af wie van deze vrouwen nog een moeder had die haar het verschonen en voeden kon leren. Ik had vandaag wel vijftig keer aan de mijne gedacht, meer dan het hele afgelopen jaar. Vroeger voelde ik haar in het kraken van de vloerplanken en de warmte van het bed, maar nu niet meer.

De zaal die we betraden, had groen behang en elegante witte

sierlijstjes langs het plafond. Er dansten geen vlammen in de open haard, maar het was er evengoed warm en licht. Alle lampen waren aangestoken en aan de muren hingen schilderijen met gouden lijstjes. In het midden flonkerde een kroonluchter. Ik was nog nooit in zo'n prachtig vertrek geweest. Ik had gedacht dat alleen wij er zouden zijn, hooguit met wat verzorgsters om de baby's die mochten blijven mee te nemen, maar de kamer was gevuld met gezichten, hoofdzakelijk van vrouwen die beslist geen verzorgsters waren en die eigenaardig glimlachten terwijl ze zich met waaiers koelte toewuifden. Ze waren erg mooi gekleed en interessant om naar te kijken, en zij keken met veel interesse naar ons. Ze zagen eruit alsof ze uit de schilderijen aan de muren waren gestapt, met hun flonkerende juwelen, op tulpen gelijkende hoepelrokken en hoge, bepoederde pruiken. Er waren ook een paar mannen, zilvergegespt en dikbuikig – een groot contrast met Abe, met zijn afgedragen jas die leek op een haverzak. De mannen zagen er strenger uit dan de vrouwen en de meesten bekeken de zwarte vrouw alsof zij koopwaar was. Ze hadden allemaal een klein glas in hun gehandschoende hand en ik beseftte dat dit voor hen een feestje was.

Ik bloedde nog. Clara was vanochtend vlak voor zonsopgang geboren en alles deed pijn. Ik was nog niet één dag haar moeder, maar ik kende haar al zo goed als mijzelf: haar geur en het ritme van haar hartje dat in mijn baarmoeder had geklopt. Nog voordat ze, rood en krijsend, uit mijn lichaam was getrokken, had ik geweten hoe ze zou voelen, hoe ik haar gewicht in mijn armen zou ervaren. Ik hoopte dat ze zou worden aangenomen en ik hoopte van niet. Ik dacht aan Abes verweerde gezicht, zijn neergeslagen ogen, de eeltige handen waarmee hij de deur voor me had opengehouden. Hij was de enige vader hier. Veel van de vrouwen waren alleen, sommige hadden een vriendin, zuster of moeder bij zich, die bedrukt toekeken. Abe was niet in staat me aan te kijken en had niet veel gezegd tijdens onze trage, trieste wandeling vanaf

Black and White Court, waar we woonden, maar dat hij er was, stond gelijk aan een hand op mijn schouder. Toen hij thuis zijn jas had gepakt en had gezegd dat het tijd was om te gaan, had ik bijna gehuild van opluchting, want ik had niet durven hopen dat hij met me zou meegaan.

Het werd stil in de kamer toen een man bij de open haard het woord nam. Hij had een stem zo zacht en wollig als de tapijten. Ik staarde naar de kroonluchter toen hij ons vertelde hoe de loterij werkte: een wit balletje betekende dat ze het kind zouden nemen, een zwart balletje dat ze het kind zouden weigeren en een rood balletje dat de moeder moest wachten tot een van de toegelaten kinderen om medische redenen werd afgekeurd. Ik had de grootste moeite mijn aandacht erbij te houden.

‘Er zijn twintig witte balletjes, vijf rode en tien zwarte,’ zei de man.

Ik drukte Clara tegen mijn borst. De rijke dames en heren bekeken ons nu schaamteloos, benieuwd wie van ons geluk zou hebben, en wie van ons misschien haar baby op straat zou moeten achterlaten om te sterven. Wie van ons ongehuwd was. Wie een hoer. Een verzorgster ging de kamer door met een stoffen zak waar we onze hand in moesten steken. Tegen de tijd dat ik aan de beurt was, ging mijn hart als een razende tekeer. Ik keek naar haar onverschillige gezicht toen ik Clara op één arm nam om mijn hand in de zak te steken. De balletjes waren zo glad en koel als eieren. Ik hield er een in mijn vuist alsof ik zou kunnen voelen welke kleur hij had. De verzorgster schudde ongeduldig met de zak. Ik voelde instinctief dat ik de bal moest loslaten en een andere kiezen, dus deed ik dat.

‘Wie zijn al die mensen?’ vroeg ik haar.

‘Genodigden,’ was haar verveelde antwoord. Ik pakte een ander balletje, maar liet het weer los. Weer schudde ze de zak.

‘Waarom willen ze erbij zijn?’ vroeg ik zachtjes. Ik was me ervan bewust dat iedereen naar me keek. In gedachten zag ik de

kinderen van de genodigden knus onder warme dekens liggen in hun villa's in Belgravia en Mayfair, gebadderd, gekleed en verzaaidig van melk. Misschien zouden deze mensen straks de kinderkamer binnenlopen, een beetje emotioneel vanwege ons onmogelijke dilemma, en een slapend wangetje kussen. Eén vrouw staarde indringend naar me, alsof ze vurig op een bepaalde kleur voor mij hoopte. Ze was forsgebouwd en had in haar ene hand een waaijer en in de andere een glaasje. In haar haar was een blauwe veer gestoken.

'Het zijn weldoeners,' was het antwoord van de verzorgster. Ik had het gevoel dat ik verder niets meer mocht vragen en wist dat ik nu echt een balletje moest kiezen, dus pakte ik er weer een. Ik woog hem op mijn hand en haalde hem toen uit de zak. Het werd doodstil in de kamer.

Het balletje was rood. Ik moest wachten.

De verzorgster liep naar de volgende vrouw, terwijl de anderen haar met hun ogen volgden, hun gezicht strak van de spanning, en probeerden bij te houden wat al was getrokken en wat er nog over was. Bij de poort was ons verteld dat de baby's niet ouder dan twee maanden mochten zijn en dat ze gezond moesten zijn, maar veel van de baby's waren ziekelijke, half verhongerde schepseltjes, ook al hadden hun moeders geprobeerd hen te zogen. Sommigen waren al zes maanden oud en zo strak ingesnoerd om ze kleiner te laten lijken, dat ze huilden van de pijn. Clara was de allerkleinste, pasgeboren. Ze had sinds we waren aangekomen, haar oogjes gesloten gehouden. Als dit haar laatste ogenblikken met mij waren, had ze daar geen weet van. Ik was het liefst met haar in bed gekropen, om me als een moederpoes om haar heen te krullen, te gaan slapen en over een maand terug te komen. Ik dacht aan Abes stilzwijgende schaamte. Een schaamte die onze kamers in Black and White Court vulde zoals de eeuwige rook die alles zwart maakte en de balken deed rotten. Ik had erover gedacht haar mee te nemen naar Billingsgate en haar op de kraam van

mijn vader te zetten, als een piepklein boegbeeld van een schip. Een zeemeermin die was opgevist en nu werd tentoongesteld in de garnalenkraam van Abraham Bright. Ik had gefantaseerd dat ik haar meenam als ik uit venten ging, op mijn borst gebonden, zodat ik mijn handen vrij had om garnalen van mijn schaal te scheppen. Ik had gezien dat andere marktvrouwen het deden. Maar hoe moest het als het kindje niet meer zo klein en handelbaar was als een brood? Als het een mollig wezentje werd met vuistjes en voetjes en een hongurig zoekend mondje?

Een vrouw begon te huilen, een zwart balletje tussen haar vingers. Haar gezicht en dat van het kind waren identieke maskers van wanhoop. 'Ik kan hem niet houden,' snikte ze. 'Neemt u hem alstublieft.' Terwijl verzorgsters haar kalmeerden en de rest van ons de ogen afwendde om haar in haar waardigheid te laten, geeuwde ik met mijn mond zo breed open dat ik dacht dat mijn gezicht zou spijten. Ik had nog geen uur geslapen sinds Clara twee nachten geleden haar komst had aangekondigd. Vanochtend was Ned met de baby bij de kachel gaan zitten zodat ik een dutje kon doen, maar ik had te veel pijn gehad om de slaap te kunnen vatten. Ik had nu nog steeds pijn en morgenochtend moest ik weer aan de slag. Ik kon vanavond niet met Clara in mijn armen naar huis terugkeren. Het kon gewoonweg niet. Maar ik kon haar ook niet op straat achterlaten voor de ratten. Toen ik klein was, had ik een keer op een mestvaalt langs de weg een baby zien liggen en daar had ik maandenlang nachtmerries van gehad.

Er brandde zoveel licht in de kamer en ik was zo moe. Opeens werd ik me ervan bewust dat ik naar een zijkamertje werd geleid, waar iemand zei dat ik mocht gaan zitten en moest wachten. Abe was met me meegekomen en deed de deur dicht zodat we het gesnik en het gerinkel van de sherryglazen niet hoefden te horen. Ik snakte naar een kopje warme melk of bier; ik kon mijn ogen amper openhouden.

Opeens stond er een verzorgster voor me, die Clara van me

overnam. Daar was ik nog niet gereed voor, het ging te snel, het was te plotseling. Ze zei dat er plaats was voor haar, omdat een vrouw een baby van ongeveer zes maanden oud had gebracht, wat veel te oud was, en of we soms dachten dat ze hier het verschil niet wisten tussen een baby van twee maanden en een van een halfjaar? Ik dacht aan de vrouw en haar kind en vroeg me af wat er nu van hen worden moest, maar schoof de gedachte ver van me af. Het gerimpelde kapje van de verzorgster verdween achter de deur. Ik voelde me zweverig, te licht zonder Clara in mijn armen, alsof een zuchtje wind voldoende zou zijn om me omver te blazen.

‘Ze is nog geen dag oud,’ riep ik de verzorgster na, maar ze was al weg. De vloer kraakte toen Abe zich achter me bewoog.

Er zat nu een man tegenover me. Hij schreef met een dikke veer op een blad papier, en ik dwong mezelf mijn ogen en mijn oren open te houden, want hij sprak terwijl hij schreef. ‘De dokter gaat haar onderzoeken om te zien of haar niets mankeert...’

Ik wrikte mijn mond open. ‘Ze is vanochtend om kwart over vier geboren.’

‘Als er tekenen zijn van ziekte, wordt ze geweigerd. Ze wordt onderzocht op geslachtsziekten, klierziekten, melaatsheid en infectie.’

Ik zweeg.

‘Wilt u een aandenken achterlaten?’ De klerk keek me aan met donkere, ernstige ogen, die niet leken te passen bij zijn wenkbrauwen die op een nogal komische manier aan zijn voorhoofd ontsproten.

Een aandenken: ja. Hier was ik op voorbereid, want ik had gehoord dat de moeder bij de registratie van de baby iets kon achterlaten waaraan het kindje later geïdentificeerd kon worden. Ik viste in mijn zak, haalde mijn aandenken eruit en legde het op het gepolijste bureaublad. Het was mijn broer Ned die me had verteld over het Foundling Hospital – een tehuis voor ongewenste baby’s aan de rand van de stad. Hij kende een meisje dat

haar kind daar had achtergelaten en een lapje van haar jurk had geknipt om bij de baby achter te laten. ‘En als je niets achterlaat en teruggaat?’ vroeg ik hem. ‘Kun je dan per ongeluk het verkeerde kind meekrijgen?’ Hij had geglimlacht en ‘Wie weet’ gezegd, maar ik huiverde bij de gedachte. Nu was ik opeens bang dat mijn aandenken in een of andere kamer op een grote hoop zou worden gegooid. De man nam het tussen duim en wijsvinger en bekeek het fronsend.

‘Het is een hart, gemaakt van walvisbeen. Of eigenlijk een half hart. Haar vader heeft de andere helft.’ Ik bloosde zo hevig dat ik mijn oren voelde gloeien, me bewust van Abes zwijgende aanwezigheid. Er stond een stoel naast me, maar hij was niet gaan zitten. Ik had hem niet over het aandenken verteld. Het hartje was zo groot als een muntstuk van een kroon. Ik had de rechterhelft. De buitenrand was glad en het midden had een zigzagvorm. Er stond een B in geëtst en eronder, minder fijntjes, een C, voor Bess en Clara.

‘Wat gaat u er precies mee doen?’ vroeg ik.

‘Er wordt een notitie van gemaakt, voor het geval u uw kind terug wilt. Zij wordt in het register opgetekend als nummer 627, met de datum en een beschrijving van het aandenken.’ Hij doopte de veer in de inktpot en begon weer te schrijven.

‘U zet er toch wel bij dat het de helft van een hart is?’ vroeg ik. Ik keek naar de woorden die uit zijn ganzenveer vloeiden, maar kon ze niet lezen. ‘Voor het geval er ook een héél hart is. Dat ze die niet verwarren.’

‘Ik zet erbij dat het een half hart is,’ zei hij, niet onvriendelijk.

Ik wist niet waar mijn baby was en of ik haar nog te zien zou krijgen voordat we vertrokken, en ik durfde het niet te vragen.

‘Ik kom haar halen als ze iets ouder is,’ verklaarde ik, omdat het waar zou zijn als ik het hardop zei. Achter me haalde Abe hoorbaar adem en de vloer kraakte weer. We hadden het hier nog niet over gehad, maar ik wist dit heel zeker. Ik frunnikte aan mijn

rok, die op wasdag de melkachtige kleur van een oesterschelp had, en de rest van de maand de donkergrijze tint van de modderige klinkerstraten.

De verzorgster verscheen in de deuropening en knikte. Haar armen waren leeg. 'Ze mag worden toegelaten.'

'Haar naam is Clara,' zei ik, overmand door opluchting.

Een paar maanden geleden, toen mijn buik nog klein was, had ik in een van de betere straten rond St Paul's, waar de herenhuizen naar de hemel reikten en schouder aan schouder stonden met drukkerijen en boekverkopers, een elegante vrouw in een nachtblauwe japon gezien, glanzend als een juweel. Ze had gouden lokken en mollige, roze armen. Aan haar hand liep een meisje met net zulke gele krullen. Het meisje trok aan de hand van haar moeder, die bleef staan en bukte om haar oor naar de mond van het meisje te brengen, zonder zich er iets van aan te trekken dat de zoom van haar rokken over de grond streken. Een glimlach was op haar gezicht verschenen. 'O, Clara, je bent me er eentje,' had ze gezegd, waarna ze haar dochter weer bij de hand had genomen. Ze waren langs me heen gelopen en ik had over mijn bollende buikje gestreken en besloten dat als het een meisje was, ik haar Clara zou noemen, omdat ik dan een heel klein beetje zou zijn zoals die vrouw.

Mijn mededeling deed de man niets. 'Ze zal worden gedoopt en een nieuwe naam krijgen.'

Ze zou dus alleen voor mij Clara zijn, en voor niemand anders. Zelfs niet voor haarzelf. Ik zat stijf rechtop en balde mijn handen tot vuisten.

'Als ze een andere naam krijgt, hoe weet u dan wie u moet hebben als ik voor haar terugkom?'

'Elk kind krijgt bij aankomst een leren kaartje met het nummer dat verwijst naar haar registratiedossier.'

'Nummer 627. Dat zal ik niet vergeten.'

Hij keek me aan en tussen zijn wenkbrauwen verscheen een

frons. ‘Als uw omstandigheden veranderen en u uw kind wilt opeisen, moeten de kosten van onderhoud worden voldaan.’

Ik slikte. ‘Hoe bedoelt u?’

‘De onkosten die het tehuis heeft gemaakt voor haar verzorging.’

Ik knikte. Ik had geen idee hoeveel dat zou bedragen, maar vond dat ik er niet naar diende te vragen. Ik wachtte. De ganzenveer kraste en ergens in de kamer tikte geduldig een klok. De inkt had dezelfde kleur als de nachtelijke hemel die achter hem zichtbaar was omdat de gordijnen open waren. De pen danste als een vreemd, exotisch wezen. Ik dacht aan de grote vrouw met de blauwe veer in haar haar, die zo naar me had gestaard.

‘De mensen in de zaal,’ zei ik. ‘Wie zijn dat?’

Zonder op te kijken antwoordde hij: ‘Echtgenotes en kennissen van landvoogden. Op loterijavonden zamelt men geld in voor het tehuis.’

‘Maar is het nodig dat ze toekijken als de baby’s worden overgedragen?’ vroeg ik. Ik wist dat mijn stem hier uit de toon viel. Hij zuchtte.

‘Het ontroert de dames. Hoe groter hun ontroering, hoe groter de donaties.’ Hij was onderaan het blad gekomen, ondertekende het geschrevene met een zwierige handtekening en leunde achterover terwijl de inkt droogde.

‘Wat gebeurt er met haar als ik weg ben?’

‘Alle nieuwe baby’s worden naar het platteland gebracht, waar ze worden gevoed door een zoogster. Als ze een jaar of vijf zijn, keren ze terug naar de stad en verblijven ze in het Foundling Hospital tot ze gereed zijn om uit werken te gaan.’

‘Wat voor werk zullen ze doen?’

‘We leiden de meisjes op voor huishoudelijke dienst. Ze leren ook breien, spinnen en verstellen – handvaardigheden die hen aantrekkelijk maken in de ogen van hun werkgevers. De jongens komen te werken in touwslagerijen, waar ze leren visnetten en

touw te maken en waar ze worden klaargestoomd voor een leven op zee.'

'Waar zal Clara worden grootgebracht? Waar precies op het platteland?'

'Dat hangt af van wat er beschikbaar is. Het kan dichtbij zijn, in Hackney, of helemaal in Berkshire. Waar de kinderen worden geplaatst, is iets wat we niet bekendmaken.'

'Mag ik afscheid nemen?'

De klerk vouwde het papier dubbel, met het halve hart erin, maar verzegelde het niet. 'Men kan emotionele toestanden beter vermijden. Goedenavond, juffrouw, meneer.'

Abe deed een stap naar voren om me overeind te helpen.

Het Foundling Hospital stond aan de rand van Londen, waar aangename pleinen en hoge huizen plaatsmaakten voor wegen en akkers die zich tot aan de einder uitstrekten. De afstand tussen het tehuis en Black and White Court, waar wij woonden, onder de rook van Fleet Prison, bedroeg niet meer dan anderhalve kilometer, maar dat had net zo goed honderd kilometer kunnen zijn, als je dacht aan de boerderijen en het vee in het noorden, en de brede straten en herenhuizen in het zuiden. De wijk waar ik was geboren en getogen werd dag en nacht verstikt door rook, maar hier zag je de sterren en leek de hemel op een lap fluweel die alles met stilte bedekte. De bleke maan bescheen de laatste vertrekkende rijtuigen van de welgestelde genodigden die er getuige van waren geweest hoe we onze kinderen hadden afgestaan. Voldaan over een welbestede avond keerden ze terug naar hun mooie huizen waar ze rustig konden gaan slapen.

'Je zou iets moeten eten, Bessie,' zei Abe toen we langzaam naar de poort liepen. Het waren de eerste woorden die hij sprak sinds we waren gearriveerd. Toen ik geen antwoord gaf, zei hij: 'Bill Farrow heeft misschien nog wat pastei over.'

Hij liep een halve stap voor me uit en ik zag hoe verslagen zijn

schoulers afhingen en hoe stijf hij zich bewoog. De kleur van het haar dat onder zijn pet uitstak, was van roestbruin veranderd in grijs. De laatste tijd tuurde hij aan de kade door zijn oogharen en moesten de jongere jongens voor hem de garnalenboten uit Leigh aanwijzen als die samen met honderden andere de haven binnenvoeren. Al dertig jaar verkocht mijn vader garnalen op de Londense vismarkt. Hij verkocht ze per mand, aan visboeren, kooplui, straatventers en visverwerkers, hij en nog tweehonderd garnalenverkopers, van vijf uur 's ochtends tot drie uur 's middags, zes dagen per week. Elke ochtend liep ik met een schaal naar het stookhuis aan het eind van Oyster Row waar ik mijn waren luidkeels aan de man probeerde te brengen. We verkochten geen kabeljauw; we verkochten geen makreel, haring, wijting, sardines of sprout. We verkochten geen voorn, schol, spiering, bot, zalm, elft, paling, grondel of serpeling. Wij verkochten garnalen, honderden, duizenden per dag. Er waren veel soorten vis die mooier waren om te zien en leuker om te verkopen: zilverige zalm, rozige kreeft, parelmoeren platvis. Wij verdienden ons dagelijks brood met de verkoop van het onooglijkste schepsel op de hele markt, beestjes die eruitzagen als ongeboorte embryo's die uit de buik van een monsterachtig insect waren gesneden, met blinde zwarte oogjes en rare, kromme pootjes. We verkochten ze, maar we aten ze niet. Ik had te vaak bedorven exemplaren geroken, te vaak de sprietige pootjes en als kikkerdril geklonterde oogjes van mijn hoed moeten schrapen. Hoe vaak had ik niet gewenst dat mijn vader een kraam had op de Leadenhall Market in plaats van de Billingsgate Market, waar ik aardbeien zou kunnen verkopen die naar een zomerse weide geurden, en waar geen azijn maar zoet sap over mijn handen droop?

We waren bijna bij de hoge poort en hoorden ergens dichtbij een kat miauwen. Mijn binnenste was leeg en alles deed me pijn. Het enige wat ik wilde was een stuk pastei en mijn bed. Ik wilde niet denken aan mijn baby; of ze wakker was geworden en

de troost van mijn lichaam had moeten missen. Als ik daaraan zou denken, zou ik ter plekke neerzigen. De kat begon weer te miauwen en hield niet op.

‘Het is een baby,’ zei ik verbaasd. Maar waar? Het was donker in de tuin en het geluid klonk ergens rechts van ons. Er was niemand anders in de buurt. Toen ik omkeek, zag ik twee vrouwen uit het gebouw komen, en vóór ons was de gesloten poort, bewaakt door een portiershuisje met een verlicht raam.

Abe was blijven staan en keek samen met mij naar de duisternis. ‘Het is een baby,’ herhaalde ik toen het huilen werd hervat. Voorheen, voordat ik Clara had voelen groeien en haar het leven had geschonken, had ik er nooit op gelet als er op straat of in ons gebouw een kind huilde. Nu kon ik de kreetjes net zo min negeren als wanneer iemand mijn naam had geroepen. Ik verliet het pad en liep naar de donkere muur die het terrein van het tehuis omgaf.

‘Wat doe je, Bess?’

Na een paar stappen zag ik het: een klein bundeltje, achtergelaten op het gazon, dicht bij de vochtige stenen muur, alsof die het moest beschermen. Het was net zo ingebakerd als Clara, met alleen het kleine, oudemannetjesgezichtje nog vrij, en het had een donkere huid en zachte, zwarte haartjes aan de slapen. Ik herinnerde me de zwarte vrouw. Dit moest haar kindje zijn. Zij moest een zwart balletje hebben getrokken. Ik tilde de baby op en suste hem. Mijn melk vloeide nog niet, maar mijn borsten deden pijn en ik vroeg me af of het kindje honger had en of ik het moest zogen. Ik kon de baby naar de portier bij de poort brengen, maar zou hij het aanpakken? Abe keek met open mond naar het bundeltje in mijn armen.

‘Wat moet ik doen?’

‘Het is jouw probleem niet, Bessie.’

Er klonken geluiden aan de andere kant van de muur: rennende, schreeuwende mensen, een hinnikend paard. Buiten de grenzen

van de stad was alles donkerder en klonken geluiden harder, alsof je in een vreemd land bevond aan de rand van de wereld. Ik was nog nooit op het platteland geweest, ik had Londen nog nooit verlaten. De baby lag nu rustig in mijn armen en het gezichtje rimpelde zich tot een slaperige frons. Abe en ik liepen naar de poort. In de straat kwamen mensen aangesneld, mannen met lantaarns haastten zich naar een koets met een vierspan om te proberen de zwetende, steigerende paarden te kalmeren die elkaar angst bleven aanjagen. Een paar witte, geschokte gezichten keken naar de grond. Ik glipte door de poort om te gaan kijken, met de baby nog in mijn armen. Twee voeten staken onder de disselboom uit. Ik zag een bemodderde rok en elegante bruine handen. Er klonk een zacht, gorgelend gekreun, als van een gewond dier. Haar vingers bewogen en ik wendde me instinctief af om de baby tegen de aanblik te beschermen.

‘Ze kwam uit het niets,’ zei de koetsier. ‘We reden niet eens hard, maar ze sprong zomaar voor de koets.’

Ik draaide me om en liep terug naar de portiersloge. De deur was niet op slot en binnen was niemand. De portier was vermoedelijk gaan kijken wat er was gebeurd. Binnen was het warm dankzij het vuurtje in de haard en er flakkerde een kaars op een kleine tafel waarop een half opgegeten maaltijd stond. Ik zag een winterjas aan een haakje, wikkelde het kind erin en legde het op de stoel, in de hoop dat de portier zou begrijpen van wie het was en medelijden zou tonen.

In de verte was een deel van de ramen van het Foundling geel, maar de meeste waren zwart. Binnen, misschien in hun bedjes, bevonden zich honderden kinderen. Wisten zij dat hun ouders buiten waren en aan hen dachten? Hoopten ze dat ze zouden komen, of hadden ze het naar hun zin, in hun uniform, met hun warme maaltijden, lessen en werktuigen? Kon je iemand missen die je nooit had gekend? Mijn eigen dochttertje was daar en haar vingertjes grepen alleen lucht. Mijn hart zat in een vel papier. Ik

had haar enkele uren, en mijn hele leven, gekend. Was het echt pas vanochtend geweest dat de vroedvrouw haar, glibberig en bedekt met bloed, aan me had overhandigd? Sindsdien had de aarde weer een baan beschreven en niets zou ooit nog hetzelfde zijn.

Hoofdstuk 2

Dat ik de volgende ochtend niet werd gewekt door het geluid van mijn broer die in de emmer stond te plassen, kwam doordat hij niet was thuisgekomen. Ned lag niet in zijn bed, en toen ik me vooroverboog, zag ik dat hij ook niet met deken en al uit bed was gevallen, zoals weleens gebeurde. Het bed was onbeslapen, de vloer leeg. Met een van pijn vertrokken gezicht rolde ik terug. Ik voelde me gekneusd; als iemand me zou fileren, zouden ze zien dat ik vanbinnen bont en blauw was. In de kamer naast me kraakte de vloer onder Abes voetstappen. Achter de ramen was het nog donker en het zou nog een paar uur duren voordat de zon opkwam.

Mijn borsten hadden 's nachts gelekt, waardoor mijn nachtpon nat was, alsof mijn lichaam huilde. De vroedvrouw had me hiervoor gewaarschuwd en gezegd dat het binnenkort zou ophouden. En dat terwijl mijn borsten vaak het eerste waren wat de mensen aan mij opviel, en soms het enige. Ze had gezegd dat ik ze moest opbinden, zodat de melk niet in mijn kleren zou dringen, maar voorlopig was het alleen maar een heldere, waterige vloeistof. De pomp op de binnenplaats was me eigenlijk te ver weg nu ik me

zo beurs voelde, maar water halen was mijn taak. Ik stapte met een zucht uit bed en pakte net de plasemmer toen ik Ned hoorde binnenkomen. Wij woonden op Black and White Court 3, op de derde en bovenste etage, met uitzicht op de met kasseien bestrate, groezelige binnenplaats. Hier was ik geboren en hier had ik alle achttien jaren van mijn leven gewoond. Ik had op de hellende vloer leren kruipen en lopen, onder zolderbalken die kraakten en zuchtten als een oud schip. We hadden geen burens boven ons, alleen vogels die onder de dakpannen nestelden en op de schoorstenen en spitse kerktorens poepten. Ik vond het fijn dat we op de bovenste verdieping woonden: het was er rustig, ver van het geschreeuw van de kinderen die op straat speelden. Mijn moeder had hier ook gewoond, samen met ons, de eerste acht jaren van mijn leven, tot ze ons had verlaten. Ik had gehuild toen Abe het raam had geopend om haar geest de vrijheid te geven; ik wilde dat die zou blijven en was naar het raam gerend om hem te zien opstijgen naar de hemel. Daar geloofde ik nu niet meer in. Haar lichaam was weggehaald en Abe had haar spullen verkocht. Het enige wat hij had gehouden, was haar nachtopon, zodat ik daarin kon slapen, en dat had ik gedaan tot die niet meer naar haar rook – naar haar dikke, donkere haar en melkachtige huid. Ik miste haar niet, omdat het zo lang geleden was. Ik had gedacht dat ik haar steeds minder nodig hebben naarmate ik ouder werd, maar toen mijn buik groeide en de weeën begonnen, was het haar hand die ik had willen vasthouden. Ik was gisteravond jaloers geweest op de meisjes met een moeder, op de liefde die op hun gezicht te lezen was.

De deur van de slaapkamer die ik met mijn broer deelde werd opengesmeten. Ned strompelde naar binnen en struikelde over de plasemmer, die ik weer had neergezet, waardoor de inhoud over de vloer stroomde.

‘Lamzak!’ riep ik. ‘Kun je niet even waarschuwen voordat je binnenkomt?’

‘Verdomme.’ Hij bukte zich om de wegrollende emmer te grijpen. In de twee kamers die Ned, Abe en ik thuis noemden, was niets waterpas. Het dak liep af en de vloer liep op. Ned wankelde niet toen hij de emmer neerzette. Hij was dus niet ladderzat, alleen aangeschoten. Ik zou hem niet bleek, kreunend en stinkend naar braaksel in zijn bed aantreffen als ik met pijnlijke voeten en een stijve nek thuiskwam van de markt.

Hij plofte op zijn bed neer en trok zijn jasje uit. Mijn broer was drie jaar ouder dan ik, had een huid als parelmoer, rood haar en genoeg sproeten voor ons allebei. Het weinige geld dat hij verdiende als straatveger, gaf hij uit in goktenten en kroegen.

‘Ga je niet werken vandaag?’ vroeg ik, al wist ik het antwoord al.

‘Jij wel?’ vroeg hij. ‘Jij bent gisteren van een kind bevallen. Pa stuurt je er vandaag toch niet op uit?’

‘Grapjas. Dacht je dat ik de hele dag in bed kon liggen met een pot thee naast me?’

Ik liep naar de kamer ernaast en zag opgelucht dat Abe water had gehaald toen ik nog sliep en de ketel had opgezet. De huiskamer was spaarzaam gemeubileerd, maar het was er gezellig, met Abes smalle bed tegen de muur en moeders schommelstoel bij de haard. Ertegenover stonden nog een stoel en twee krukjes, en voor onze pannen en borden waren er planken naast het kleine raam. Toen ik klein was, had ik plaatjes op de muren geprikt, reproducties van blozende boerenmeisjes en gebouwen die ik kende: St Paul’s en de Tower of London. Schilderijlijstjes hadden we niet en na verloop van tijd waren de plaatjes verschoten en de hoekjes omgekruld. Ik maakte een lap nat en schrobde de vloer van de slaapkamer, met opgetrokken neus vanwege de stank, maar zonder te kokhalzen. Alleen toen Clara in me groeide, had ik de eerste maanden steeds moeten kokhalzen vanwege de geuren op de markt.

Toen ik klaar was en de emmer bij de deur had gezet om naar

beneden te brengen, gaf Abe me een glas tafelbier en ging ik tegenover hem zitten, nog in mijn nachtpon. Over de gebeurtenissen van gisteren hadden we het niet. Ik wist dat we er ooit over zouden praten, maar het was iets wat eerst nog heel lang als een blok ijs tussen ons in zou liggen.

‘Ze hebben de baby dus genomen, Bess?’ vroeg Ned vanuit de slaapkamer.

‘Nee, ik heb haar onder het bed geschoven.’

Hij zweeg, maar even later vroeg hij: ‘En je gaat ons niet vertellen van wie ze is?’

Ik keek naar Abe, die naar zijn glas staaarde en het toen in één teug leegdrank.

Ik begon mijn haar op te steken. ‘Ze is van mij,’ zei ik.

Ned verscheen in zijn hemdsmouwen in de deuropening. ‘Dat ze van jou is, weten we.’

‘Hé,’ zei Abe tegen Ned. ‘Waarom kleed jij je uit? Ga je niet werken?’

Ned keek hem boos aan. ‘Ik begin wat later,’ zei hij.

‘Hoezo? Schijten de paarden vandaag niet?’

‘Dat zal me een zorg zijn. Ik moet effe pitten.’

‘Ik ga me aankleden,’ kondigde ik aan.

‘Stuur je haar vandaag echt uit werken?’ zei Ned. ‘Ben je haar vader of haar beul?’

‘Zij is niet lui uitgevallen, zoals iemand anders die onder mijn dak woont.’

‘Slavendrijver. Laat dat kind een paar dagen uitrusten.’

‘Kop dicht, Ned,’ zei ik.

Ik waste de glazen af in het warme water, zette ze op de plank, pakte een kandelaar en duwde Ned opzij om me te gaan aankleden. Ned vloekte, schopte tegen het bed en ging met zijn rug naar me toe zitten. Ik wist dat hij hier niet zou zijn als we vanmiddag thuiskwamen.

‘Ga je roes uitslapen en hou op met dat gevit,’ zei ik, terwijl ik

een ogenblik naakt stond om mijn hemd aan te trekken.

‘Hoor wie het zegt. Jij zou weer in bed moeten kruipen.’

‘Ja, dat kan dus niet. Ik heb gisteren niet gewerkt.’

‘Omdat je een kind kreeg!’

‘Niet dat jou dat interesseerde. Waar zat jij?’

‘Dacht je soms dat ik erbij had willen zijn?’

‘Tussen haakjes, morgen wordt de huur opgehaald.’ Ik wist dat ik verwijtend klonk, maar ik kon het niet helpen. ‘Waar is jouw aandeel, of moeten Abe en ik er weer voor opdraaien? Het zou fijn zijn als je af en toe ook meebetaalde. Je bent hier niet te gast.’

Ik blies de kaars uit en zette de kandelaar op de ladekast. Abe had zijn jas dichtgeknoopt en stond bij de deur op me te wachten.

Vanuit de slaapkamer riep Ned me venijnig na: ‘Praat niet alsof jij de heilige maagd Maria bent. Schijnheilige sloerie.’

Abes mond vormde een boze streep en zijn lichte ogen vonden de mijne. Zonder een woord te zeggen gaf hij me mijn hoed en liet me voorgaan naar de koude, kale gang waar het altijd naar pis en verschaalde jenever stonk. De deur viel achter ons dicht.

Naar de rivier. Elke ochtend verlieten Abe en ik Black and White Court als de wijzers van de klok van St Martin's op halfvijf stonden. Dan liepen we met de hoge muur van de Fleet Prison aan onze rechterhand zuidwaarts via Bell Savage Yard naar Ludgate Hill, waar we in oostelijke richting afsloegen naar de nog net zichtbare koepel van St Paul's. Ludgate Hill was een brede straat, maar je kon er zelfs op dit vroege uur al over de koppen lopen. We baanden ons een weg tussen de straatvegers, handkarren en slaperige huisvrouwen die met hun brooddeeg in de rij stonden voor de bakkerijen, terwijl loopjongens af en aan renden tussen de rivier en de koffiehuisen om de laatste nieuwtjes over te brengen. Hoe dichterbij de brug kwam, hoe drukker het was. Achter de loodsen op de kade zag je de masten van de schepen deinen. Mannen op weg naar de havens liepen te geuwen, terug-

verlangend naar hun bed en de warmte van de vrouw die ze daar hadden achtergelaten. Het was nog donker – hier en daar brandde boven een deur een olielamp, die vanwege de novembermist leek op een bleek zonnetje achter dikke bewolking – maar Abe en ik wisten blindelings de weg.

We passeerden Butcher's Hall en daalden af naar de rivier, die glinsterend voor ons lag en waar het al net zo druk was vanwege de talloze schepen die vis, thee, zijde, kruiden en suiker aanvoerden. De straten waren hier erg steil, waardoor je in het donker extra voorzichtig moest zijn. Wanneer de klok een paar minuten na onze aankomst vijf uur sloeg, begonnen de kruiers manden met vis van de boten naar de kramen te sjuwen. Vanaf zes uur kwamen de visboeren, venters, kroegbazen en marktlui met kruiwagens en manden om te marchanderen over de prijs van drie dozijn spiering, een lading oesters of mooie, vette steur, waarbij de vraagprijs steeg naarmate er meer gegadigden kwamen, tot er uiteindelijk een prijs werd bedongen. En als de zon dan opkwam, zwak en waterig, waren de kreten van de handelaren – 'Kaaaaa-beljauw, verse kaaaa-beljauw!' en 'Schélvis, mooie schélvis' en 'Spiering, bot, elft, grondel, sérpeling' – niet anoniem meer, maar behoorden ze toe aan de roodwangige marktventers en hun vrouwen. Ieder had zijn eigen stijl en ik wist zonder te hoeven kijken wie wat riep. Billingsgate had iets majestueus wanneer de ochtendzon de krakende masten in de haven kuste, en kruiers met een nek van staal vier, vijf, zelfs zes volgeladen manden op hun hoofd tilden en tussen de mensen door zigzagden. Tegen zevenen was de grond veranderd in een modderpoel, bedekt met schubben die glinsterden als zilverlingen. De marktkramen waren houten keten met schuine daken waarvan in de winter ijskoud water in je nek drupte. Tienen manden waren hoog opgetast met zilveren schol of gevuld met krioelende krab, handkarren kreunden onder het gewicht van ladingen glanzende vis. De haven had een Oyster Street, zo genoemd vanwege de

rijen aan elkaar vastgemeerde, tot de rand met grijze, zanderige oesters gevulde schepen. Wie paling wilde, liet zich door een roeier naar een van de Hollandse vissersboten brengen die in het midden van de Theems lagen, waar eigenaardig uitzierende mannen met bontmutsen en beringde vingers grote potten langsij lieten zakken, gevuld met slangachtige creaturen die in een troebele soep kronkelden. Ik kon geblinddoekt een tong van een schol onderscheiden, een Norfolkse makreel van een uit Sussex. Soms ving de vissers een haai of een bruinvis, die ze dan ophingen zodat iedereen hem kon bewonderen. Een keer had een lollige kruier zo'n bruinvis een jurk aangetrokken en gegrapt dat het een zee-meermin was. En tot slot had je de Billingsgate-marktvrouwen, haaien in hoepelrok met sterke rode handen en een boezem als de boeg van een schip, die zich door de menigte kliefden en krijsten als de zeemeeuwen. Ze hadden heupflesjes met cognac waar ze in de koude maanden kleine teugjes van namen, en grote gouden ringen in hun oren. Ik had al heel jong besloten dat ik niet zou worden zoals deze vrouwen, dat ik niet met een jongen van Billingsgate zou trouwen, niet voor alle garnalen in Leigh.

Vincent de kruier bracht ons de eerste drie ladingen grijze garnalen, die Abe en ik in onze manden stortten. We moesten snel zijn, want de andere garnalenverkopers deden precies hetzelfde. Zodra we alles hadden overgeladen, ging ik met een mand naar het ketelhuis, waar de garnalen werden gekookt door Martha, een vrouw uit Kent met armen als hammen. Intussen haalde ik mijn schaal uit het pakhuis. Martha was zwijgzaam, maar niet onvriendelijk; we waren lang geleden stilzwijgend overeengekomen dat het op dit uur van de dag te vroeg was voor babbeltjes. Zodra de garnalen dezelfde kleur hadden als haar rode gezicht, schepte Martha ze dampend en wel op mijn schaal. Aan het gewicht was ik gewend; wat nog steeds pijn deed, was het hete water dat in mijn nek droop en me brandde, al was dat niets vergeleken bij de rauwe, roze handen van Martha die alle gevoel in haar vingers had verloren.